

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Ku gospodarce opartej na danych”

(COM(2014) 442 final)

(2015/C 242/11)

Sprawozdawca: Anna NIETYKSZA

Dnia 16 lipca 2014 r. Komisja Europejska, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Ku gospodarce opartej na danych”

COM(2014) 442 final.

Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 7 stycznia 2015 r.

Na 504. sesji plenarnej w dniach 21–22 stycznia 2015 r. (posiedzenie z dnia 21 stycznia 2015 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 213 do 1 (11 osób wstrzymało się od głosu) przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES przyjmuje do wiadomości wnioski dotyczący komunikatu Komisji wzywającego do stworzenia na obszarze Unii Europejskiej prosperującej gospodarki opartej na danych, a więc gospodarki cyfrowej wykorzystującej technologie informacyjne. Skoordinowany plan działania w tym celu powinien przyczynić się do realizacji celów europejskiej agendy cyfrowej. EKES zwraca uwagę na konieczność opracowania szczegółowego planu działań.

1.2. Istotną rolę w realizacji zamierzeń odegra unijny program „Horyzont 2020” oraz krajowe programy finansowania badań, innowacji i wdrożeń, a także stymulowanie przedsiębiorczości i innowacji sektorowych.

1.3. EKES podkreśla, że upowszechnienie technologii informacyjnych we wszystkich dziedzinach życia społecznego i gospodarczego, kultury i edukacji daje ogromne możliwości rozwoju. Możliwości rozwoju dzięki ICT dotyczą nie tylko europejskich korporacji i dużych firm, ale także innowacyjnych przedsiębiorstw: małych, średnich oraz mikroprzedsiębiorstw.

1.4. W celu pełnego wykorzystania tych możliwości należy wspierać związane z technologiami informacyjnymi badania i rozwój zarówno w sferze nauk technicznych, jak i społecznych oraz gospodarczych. Komisja Europejska oraz kraje członkowskie UE muszą wypracować skuteczne mechanizmy finansowania badań ze środków publicznych oraz zachęty do finansowania takich badań ze środków prywatnych. EKES wyraził ubolewanie nad pokazną redukcją środków przewidzianych na finansowanie infrastruktury cyfrowej w ramach instrumentu „Łącząc Europę” i zdecydowanie domaga się wyciągnięcia odpowiednich wniosków. Nowy plan inwestycyjny zaprezentowany przez przewodniczącego Komisji Jeana-Claude’a Junckera w grudniu 2014 r., mający na celu uruchomienie co najmniej 315 miliardów EUR w formie dodatkowych inwestycji publicznych i prywatnych w kluczowych obszarach, takich jak infrastruktura cyfrowa, jest w tym kontekście mile widzianą reakcją polityczną.

1.5. Aby zagwarantować nieskrępowany rozwój gospodarki opartej na danych, należy zapewniać odpowiednie ramy prawne, strategie i środki ochrony danych osobowych oraz bezpieczeństwa informacji, a także wdrożyć europejską strategię cyberbezpieczeństwa. Ochrona i bezpieczeństwo informacji zwiększą zaufanie konsumentów oraz pewność obrotu gospodarczego dla przedsiębiorców.

1.6. EKES podkreśla, że w dziedzinie ochrony danych i bezpieczeństwa informacji wymagana jest współpraca administracji krajowych i europejskich z organami regulacji komunikacji elektronicznej oraz ochrony konsumentów i konkurencji.

1.7. EKES zaleca Komisji wspieranie wszystkich działań zmierzających do realizacji celów europejskiej agendy cyfrowej jako budujących podstawy gospodarki opartej na danych, w tym rozbudowę szybkiej infrastruktury szerokopasmowej oraz powszechnie dostępnych interoperacyjnych i niezawodnych usług chmurowych, przetwarzanie wielkich zbiorów danych (*big data*), internet przedmiotów (IoT) oraz nowe sieci komunikacji elektronicznej (NGN), m.in. wykorzystujące przygotowywane technologie 5G i kolejne.

1.8. Technologie cyfrowe pojawiają się i tworzą nowe wartości nie tylko w gospodarce, ale we wszystkich dziedzinach życia społecznego i kulturalnego. Dlatego bardzo ważne jest rozwijanie kompetencji cyfrowych całego społeczeństwa, w tym osób starszych, a także zagrożonych wykluczeniem społecznym, gospodarczym i kulturalnym z powodów zdrowotnych, ekonomicznych lub edukacyjnych. Należy szeroko wprowadzać nowoczesne treści i metody nauczania, zwłaszcza przygotowujące pracowników do przekwalifikowywania i nabywania nowych umiejętności.

1.9. Administracja publiczna będzie w najbliższych latach musiała umieć optymalnie wykorzystywać dane cyfrowe oraz kanały komunikacji elektronicznej w celu podwyższenia sprawności działania, szerokiej współpracy z obywatelami i korzystania z ich aktywnej partycypacji. Warunkiem takiej partycypacji są odpowiednio zaprojektowane usługi publiczne oraz otwarte dane w formatach maszynowych we wszystkich dziedzinach gospodarki i administracji. EKES zaleca prowadzenie na szeroką skalę szkoleń zwiększających umiejętności cyfrowe pracowników administracji, w tym umiejętności definiowania nowoczesnych usług oraz umiejętności zamawiania i korzystania z usług ekspertów i specjalistów.

1.10. EKES zaleca, aby administracja publiczna umożliwiała powtórne wykorzystanie informacji publicznych, udostępniając informacje publiczne w postaci otwartych danych w formatach maszynowych, z zachowaniem odpowiednich środków ostrożności. Możliwości ponownego wykorzystania informacji publicznych są szczególnie istotne dla europejskich małych i średnich przedsiębiorstw.

2. Streszczenie i kontekst komunikatu Komisji

2.1. Gospodarka oparta na danych i ogólnie gospodarka cyfrowa jest dla krajów Unii Europejskiej obszarem o strategicznym znaczeniu ekonomicznym. Dane w postaci cyfrowej stanowią dziś podstawę działania wszystkich dziedzin gospodarki, administracji publicznej, kultury, opieki społecznej i zdrowotnej. Ich innowacyjne wykorzystanie stanowi główne źródło zwiększania produktywności unijnej gospodarki.

2.2. Dzięki upowszechnieniu danych w postaci cyfrowej – natywnych i pochodzących z digitalizacji innych form danych – oraz łatwości ich przesyłania i przetwarzania można dziś uważać dane za nowe i niezwykle cenne zasoby naturalne społeczeństwa i gospodarki.

2.3. Dane cyfrowe są dziś generowane, zbierane i przetwarzane we wszystkich sferach życia gospodarczego i społecznego. Jest już coraz więcej innowacyjnych firm, dla których dane cyfrowe są podstawą i głównym obszarem działania. Szczególnie cennym elementem gospodarki opartej na danych są dane przestrzenne i geolokalizacyjne.

2.4. Najszybciej rozwijającym się segmentem rynku informatycznego jest obszar wielkich zbiorów danych (*big data*). Według analiz IDC segment ten w latach 2012–2017 utrzyma średnioroczne tempo wzrostu rzędu 27% (sześciokrotnie wyższe niż całość rynku ICT) i dzięki temu w 2017 r. wartość światowego rynku technologii i usług *big data* ma osiągnąć 23,7 mld EUR. Bardzo szybkiego wzrostu oczekiwać można także w dziedzinie usług chmurowych.

2.5. Wobec obserwowanego rozwoju rozwiązań i zastosowań ze sfery internetu przedmiotów (IoT), m.in. w infrastrukturach inteligentnych miast, w najbliższych latach należy się spodziewać ogromnego wzrostu wolumenu danych, wynikającego z rozwoju IoT. Według prognoz firm analitycznych liczba należących do sfery IoT urządzeń typu *smart object* wzrośnie na całym świecie do roku 2020 do 26 mld sztuk, kilkakrotnie przekraczając liczbę podłączonych do internetu komputerów. Z tym ogromnym wzrostem wolumenów danych będą musiały sobie poradzić – i twórczo go wykorzystać – zarówno firmy, jak i administracja publiczna.

2.6. Kwestią niezwykle istotną jest, by ogromny potencjał gospodarczy związany z wielkimi zbiorami danych oraz internetem przedmiotów potrafiła wykorzystać gospodarka krajów UE, w tym innowacyjne firmy dostarczające rozwiązania z tych dziedzin, jak i przedsiębiorstwa ze wszystkich pozostałych sektorów gospodarki unijnej, korzystające z nich w sferach swojej działalności.

2.7. W komunikacie Komisja Europejska zwraca uwagę na konieczność tworzenia warunków umożliwiających działanie chmur obliczeniowych, infrastruktury wysokowydajnych systemów obliczeniowych (HPC) oraz wykorzystujących te rozwiązania platform i usług. Według oszacowań Komisji⁽¹⁾ usługi chmurowe mogą przyczynić się do wzrostu liczby nowych miejsc pracy w Europie o 2,5 mln i spowodować wzrost PKB krajów UE o 160 mld EUR do roku 2020.

2.8. Zdaniem Komisji kluczowym elementem rozwoju jest też innowacyjność wykorzystująca potencjał danych (DDI), czyli zdolność przedsiębiorstw oraz administracji publicznej do twórczego wykorzystywania informacji pochodzącej z pogłębionej analizy danych, w tym udostępnionych w ramach ponownego wykorzystania informacji publicznych. Otwarcie danych i udostępnienie ich do ponownego wykorzystania może krajom UE przynieść korzyści ekonomiczne rzędu 40 mld EUR rocznie, natomiast łączne bezpośrednie i pośrednie korzyści gospodarcze wynikające ze stosowania i wykorzystywania informacji sektora publicznego w gospodarce UE-27 szacowane są na poziomie 140 mld EUR rocznie⁽²⁾.

2.9. Komisja Europejska podkreśla, że wymagać to będzie działania wysoko wykwalifikowanych specjalistów, szerokiego stosowania otwartych danych oraz tworzenia odpowiednich ram prawnych, dotyczących własności danych, ich ochrony i sposobów udostępniania.

2.10. Wielką rolę w realizacji zamierzeń odegra unijny program „Horyzont 2020” oraz krajowe programy finansowania badań i innowacji, a także stymulowanie przedsiębiorczości i innowacji sektorowych.

2.11. Komisja Europejska różnymi środkami wspierać będzie przedsiębiorczość cyfrową w Europie, między innymi poprzez propagowanie otwartego dostępu do danych, ułatwianie dostępu do chmur obliczeniowych, wspieranie powiązań i współpracy lokalnych inkubatorów danych, a także rozwój umiejętności i kompetencji cyfrowych, m.in. w ramach wielkiej koalicji na rzecz cyfrowych umiejętności i miejsc pracy.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES akceptuje i ogólnie popiera proponowane w komunikacie Komisji cechy prosperującej gospodarki opartej na danych. Jak zaznaczono w komunikacie, analiza danych oznacza lepsze wyniki, procedury i decyzje, co stymuluje innowacyjność i opracowywanie nowych rozwiązań, a także pozwala przewidywać trendy i przygotowywać się na przyszłe wydarzenia. EKES zwraca jednak uwagę, że w komunikacie nie została wyraźnie sformułowana strategia działań Komisji w celu zbudowania w UE takiej gospodarki.

3.2. EKES zwraca uwagę na wagę niektórych proponowanych w komunikacie działań dotyczących rozbudowy szeroko rozumianej infrastruktury warunkującej działanie gospodarki opartej na danych, a w szczególności dotyczących:

- dostępności niezbędnej, niezawodnej infrastruktury zapewniającej interoperacyjność systemów gromadzenia, przetwarzania i wykorzystywania danych – w tym infrastruktury szeroko wykorzystującej efektywne i bezpieczne rozwiązania i usługi chmurowe,
- dostępności zbiorów wiarygodnych danych wysokiej jakości,
- odpowiednich warunków i ram prawnych, organizacyjnych i edukacyjnych oraz warunków pracy, które umożliwią współpracę różnych podmiotów w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu umiejętności i tworzenia rozwiązań polegających na innowacyjnym wykorzystywaniu danych,
- wspierania polityki i tworzenia ram prawnych stymulujących innowacyjne wykorzystywanie otwartych danych dostępnych w formatach maszynowych we wszystkich dziedzinach gospodarki i administracji.

⁽¹⁾ Komunikat „Wykorzystanie potencjału chmury obliczeniowej w Europie” (COM(2012) 529 final).

⁽²⁾ Komunikat „Otwarte dane – siła napędowa innowacji, wzrostu gospodarczego oraz przejrzystego zarządzania” (COM(2011) 882 final).

4. Uwagi szczegółowe

4.1. EKES popiera rozwijanie i wykorzystywanie mechanizmów i środków zdefiniowanych w programie „Horyzont 2020”, zwłaszcza takich, które udostępnią rozwiązania platform usługowych typu PaaS (*Platform as a Service* – platforma jako usługa), SaaS (*Software as a Service* – oprogramowanie jako usługa), IaaS (*Infrastructure as a Service* – infrastruktura techniczna jako usługa) i innych, bazujących na rozwiązaniach publicznych, prywatnych i hybrydowych chmur obliczeniowych.

4.2. EKES popiera działania zmierzające do realizacji europejskiej strategii dotyczącej chmur obliczeniowych, zgodnie z wcześniejszymi opiniami Komitetu w tej sprawie.

4.3. EKES popiera tworzenie zaproponowanego przez Komisję europejskiego partnerstwa publiczno-prywatnego opartego na umowach (CPPP), jednak za zasadniczą kwestię uważa jasne formułowanie długoterminowych strategii oraz powiązanych z nimi polityk badawczo-rozwojowych i finansowych.

4.4. EKES zwraca uwagę na potrzebę zapewnienia odpowiedniego finansowania prac badawczych i wdrożeniowych w dziedzinach, w których w najbliższych latach będzie zachodził najszybszy rozwój i które są istotne dla utrzymania światowej konkurencyjności unijnej gospodarki. Są to przede wszystkim: przetwarzanie wielkich zbiorów danych (*big data*), internet przedmiotów (IoT) oraz nowe sieci komunikacji elektronicznej (NGN), m.in. wykorzystujące przygotowywane technologie 5G i kolejne, a także zagrożenia cyberbezpieczeństwa.

4.5. EKES podkreśla wagę precyzji i wiarygodności wyników przetwarzania *big data* oraz systemów analizy danych i systemów wyszukiwawczych. Stąd konieczność wspierania badań i prac wdrożeniowych m.in. w obszarze wyszukiwania semantycznego, analizy danych geoprzestrzennych i szybkiego przetwarzania danych masowych. Konieczność zapewnienia odpowiednich środków na prace badawcze jest bardzo istotna wobec tendencji do cięć budżetowych w krajach członkowskich oraz na poziomie Rady – z 9 mld na 1,4 mld.

4.6. Finansowanie prac rozwojowych oraz innowacyjnych firm typu *start-up* w gospodarce cyfrowej jest bardzo ważne, gdyż nadal niewiele jest dostosowanych do takich potrzeb mechanizmów finansowych. Finansowanie sektorów nowych technologii musi polegać na umiejętnym kojarzeniu środków programu „Horyzont 2020” i innych centralnych programów badawczych UE, środków budżetowych krajów członkowskich oraz zachęcania przedsiębiorstw prywatnych do współpracy strategicznej za pośrednictwem partnerstwa publiczno-prywatnego opartego na umowach (CPPP).

4.7. Dla pełnego wykorzystania potencjału gospodarki opartej na danych bardzo ważne jest przekwalifikowywanie pracowników, tak by mieli oni umiejętność pracy w pojawiających się nowych zawodach i dziedzinach gospodarki. Jest to tym istotniejsze, iż według prognoz w 2020 r. 80 % miejsc pracy będzie wymagało wiedzy i umiejętności cyfrowych.

4.8. EKES widzi konieczność zwiększenia nacisku na edukację dającą wszystkim odpowiednie kompetencje cyfrowe i umiejętności korzystania z cyfrowych urządzeń i usług coraz powszechniejszych w życiu gospodarczym i społecznym, w administracji i w kulturze. Edukacja taka musi obejmować wszystkie etapy i formy: od nauczania początkowego aż po kształcenie ustawiczne.

4.9. EKES podkreśla konieczność wypracowania nowych ram i środków regulacyjnych, dostosowanych do nadchodzących zmian i adekwatnych do potrzeb rozwoju gospodarki opartej na danych.

4.10. W ramach polityk regulacyjnych i działań następczych w związku z opinią „Kształtowanie przyszłości zarządzania internetem” (TEN/549) EKES stwierdza, że należy zwrócić szczególną uwagę na zarządzanie łańcuchem wartości w internecie, by zapewnić adekwatny do nakładów inwestycyjnych udział w korzyściach z usług i produktów cyfrowych wszystkim dostawcom usług i treści uczestniczącym w tym łańcuchu.

4.11. EKES zwraca uwagę na konieczność sprawnego wdrożenia mechanizmów opisanych i projektowanych m.in. w rozporządzeniu eIDAS, mających na celu zwiększenie zaufania do gospodarki cyfrowej poprzez zapewnienie spójnych unijnych podstaw prawnych interakcji elektronicznych między przedsiębiorstwami, obywatelami i organami publicznymi.

4.12. W tym kontekście coraz większego znaczenia nabiera wspomnienie o impasie w negocjacjach międzyinstytucjonalnych nad rozporządzeniem w sprawie ochrony danych, którym Rada zajmuje się od miesiący, bez perspektyw jakiegokolwiek rozwiązania, co niesie ze sobą dobrze znane negatywne skutki dla wszystkich zainteresowanych stron, zwłaszcza w dziedzinach o dużym znaczeniu dla pełnego rozwinięcia potencjału gospodarki opartej na danych.

4.13. Nowe ramy regulacyjne muszą z jednej strony zapewniać możliwość rozwoju firm będących uczestnikami rynku i wspierać innowacyjność i konkurencyjność, a z drugiej strony – zapewniać bezpieczeństwo obrotu gospodarczego, ochronę praw konsumentów i ich prywatności. Zagadnienia cyberbezpieczeństwa są niezwykle istotne, ponieważ w sieciach informatycznych i w chmurach obliczeniowych znajdują się będzie coraz więcej danych bardzo ważnych z punktu widzenia gospodarki i społeczeństwa, w tym danych wrażliwych, np. danych medycznych.

4.14. EKES zwraca uwagę, że w komunikacie stosunkowo niewiele uwagi poświęcono kwestiom własności danych, a także konieczności wypracowania nowych rozwiązań ochrony własności intelektualnej, adekwatnych do potrzeb gospodarki cyfrowej, w tym przemysłów kreatywnych, które w najbliższych latach będą jednym z obszarów dynamicznego rozwoju.

4.15. EKES jest gotowy do współpracy z innymi organizacjami m.in. w celu budowania zaufania konsumentów do usług gospodarki cyfrowej, formułowania długofalowych programów i strategii, a także wspomagających ich realizację programów edukacyjnych.

Bruksela, dnia 21 stycznia 2015 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE
